

ЗВО «УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Гуманітарний факультет

Кафедра культурології

Кваліфікаційна робота бакалавра

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ У ПІСЛЯВОЄННІЙ АМЕРИЦІ
(НА ПРИКЛАДІ СУЧАСНИХ СЕРІАЛІВ "ЧАРІВНА МІСІС МЕЙЗЕЛ"
ТА "ЧОМУ ЖІНКИ ВБИВАЮТЬ?")**

Студентки IV курсу
групи ГКУ 18/Б
Мурської Христини

Науковий керівник:
доцентка кафедри культурології
Старовойт Ірина

робота рекомендована до захисту перед ЕК,
протокол № 47 від 10 червня 2022 р.
Завідувачка кафедри культурології,
кандидатка філологічних наук, Рибчинська Зоряна _____

Львів 2022

Зміст

Анотація	3
Вступ	4
Розділ I Історико-культурний контекст змін соціальної та культурної ролі жінки у повоєнній Америці	8
Розділ II Оновлення культурних сенсів в жіночих образах американських кіносеріалів «Дивовижна місіс Мейзел» та «Чому жінки вбивають?»	25
Висновок	37
Список використаних джерел	39

Transformation of the image of a woman in post-war USA

(on the example of series *The Marvelous Mrs. Maisel* and *Why Women Kill?*)

Анотація

У цьому дослідженні я проаналізую історію жінок, яка трансформувала образ жінки у післявоєнній Америці. У фокусі цієї роботи є два серіали «Чарівна місіс Мейзел» та «Чому жінки вбивають?». Аналізуючи ці серіали, я наочно продемонструю, як історичний розвиток жіночої емансипації відкривається для нових поколінь глядачів, як його тепер розуміють, та як зображають за посередництвом кіносеріалів.

За допомогою порівняльного аналізу я зможу проявити уявлення кіноіндустрії та глядачів, як жінка виборювала свої права, що це дало суспільству, перебудову всіх інституцій – від політики до шлюбу, і яку вагу і вплив справляє ця перебудова зараз та як відображена нова повсякденна реальність у нових медіа.

Ключові слова: трансформація образу жінки, емансипація, право, жінка, культурний образ

Annonation

In this study, I will analyze the history of women that transformed the image of women in postwar America. In the focus of this work are two series "The Mervelous Mrs. Meisel" and "Why women kill?". Through analyzing the series, I will show explicitly how the historical development of woman emansipation is rediscovered, understood, and portrayed through the media of film series.

Through comparative analysis, I will reveal how women fought for their rights, what that fight gave to society, how this everyday reality was reflected and creatively distorted in the media and what impact it has on viewers.

Key words: transformation of a woman 's image, emancipation, law, woman, cultural image

Вступ

В ХХ столітті відбулись вагомі зміни в контексті усвідомлення соціальної ролі жінки в усіх сферах життєдіяльності суспільства, зокрема в економіці, політиці та культурі. Тривала боротьба жінок за рівноправність призвела до певних змін суспільної свідомості у поглядах на соціально-політичну роль жінки. На даний момент питання жіночої емансипації та боротьби за рівноправність посідає особливе місце в наукових колах через високий градус актуальності цієї теми, про що свідчить вагомий доробок праць, зокрема від американських дослідників. В жодній країні світу дискусії стосовно *Women's studies* не мають таких великих масштабів як-от в Америці. Американська науковиця Джин Робінсон писала, що: “Коли в середині 1970-х років народились жіночі дослідження, то політика стала їхньою матір'ю”. Зі свого боку дослідниця Мерилін Боксер зазначає, що коли тільки-но жіночі студії з'явилися як дисципліна в університеті, то “просто стверджувати, що жінок варто досліджувати, вже було радикальним вчинком”.¹

Офіційно Друга світова війна закінчилася в 1945 році, що спричинило відтік жіноцтва з робочих сфер, на яких раніше працювали чоловіки, та повернення до “традиційних” гендерних ролей та соціальних норм: чоловіки працювали та приймали важливі для сімейного інституту рішення, а жінки залишались вдома та опікувались про благополуччя родинного вогнища. На цьому тлі в русі фемінізму відбувається переосмислення традиційного соціального жіночого амплуа. В 60-х роках ХХ століття розпочинається друга хвиля фемінізму, яка за основну мету ставить зрівняння прав жінок та чоловіків в усіх сферах людської життєдіяльності.² Теоретики і практики другої хвилі фемінізму піддали критиці загальноприйнятий на той час постулат, який

¹ Scott Jaschik *The Evolution of American Women's Studies* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.insidehighered.com/news/2009/03/27/evolution-american-womens-studies#.YLANeMtgPh8.link>

² Муслумова Татьяна. *Феминизм: истоки, этапы развития и основные направления*. – Вестник Шадринского государственного педагогического университета, no. 4 (28), 2015, С. 116.

ґрунтувався на тому, що жінка може існувати тільки в парадигмі Kinder Küche Kirche.³ На відміну від Європи, де жінки відстоювали свої права під час буржуазно-демократичних революцій, високий рівень політичної культури в США дозволяв американкам у цивілізованих формах відстоювати свої інтереси. Активісти звернули увагу на те, що повсякденне насильство і пригнічення жінок відбувається не тільки в політиці, але й в домашньому побуті, на роботі, в сфері культури зокрема⁴. Через неможливість власної реалізації через залежність від своєї соціальної ролі, страху не відповідати тогочасним суспільним канонам жіноцтва, вочевидь, відчувало на собі певний тиск та часто впадало в депресію. Американський комедійно-драматичний серіал “Дивовижна місіс Мейзел” піднімає важливі гостро-соціальні питання щодо ролі американського жіноцтва післявоєнного періоду. Поданий вище серіал пов’язаний з найважливішою рисою жіночого руху – рух за жіночі права виник шляхом оприявлення проблематики на широкий загал. В серіалі ми маємо змогу простежити шлях вивільнення Місіс Мейзел від яремних пут “типової домогосподарки” через оприявлення своїх переживань на широкий загал в стендапі. Окрім цього серіал Чому жінки вбивають? Дає змогу побачити в якій епосі жінки були оточені різними стереотипами та як вони боролись з цим.

Отже, переходимо до “декларації намірів”

Метою цієї роботи є розглянути трансформацію соціальної ролі жінки в Америці в 50-60х роках ХХ століття через призму серіалів “Дивовижна Місіс Мейзел” та «Чому жінки вбивають?» і також провести аналіз між 50-60 роками і сучасністю. Відтак загальним об’єктом дослідження є безпосередньо жіночі рухи. Предметом дипломної роботи є серіали “Дивовижна Місіс Мейзел”, « Чому жінки вбивають?» та сутність жіночих рухів в історичній ретроспективі.

Реалізація мети передбачає виконання наступних завдань:

³ Weisstein Naomi. Kinder, Küche, Kirche as Scientific Law: Psychology Constructs the Female. – Boston: New England Free Press, 1968.

⁴ Муслумова Татьяна. Феминизм: истоки, этапы развития и основные направления. С. 116.

- Розглянути ключові етапи виникнення та розвитку руху за права жінок у післявоєнній Америці;
- Опрацювати роботи дослідників, які досліджували проблематику соціальної ролі американського жіноцтва;
- Охарактеризувати взаємодію між спадком емансипації жінок в Америці та репрезентацією цього спадку і контексту у вказаних серіалах;
- Здійснити порівняльний аналіз культурних образів прогресивних жінок у кіно, що черпає натхнення із *women's studies*.

Наукова новизна праці полягає в тому, що в українському культурознавчому полі ця тема ще зовсім мало опрацьована.

Дослідницьке питання: Як змінюється соціальна роль і культурний образ жінки в американському суспільстві 20 ст., побачені через призму серіалів 21 ст.?

Про хронологію даної роботи говорити складно, адже мова йде передовсім про дослідження інтелектуальної історії, однак за основу було взято 50-60 роки ХХ століття та сучасність.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і літератури. У вступі обґрунтовано актуальність теми, мету, завдання, наукову новизну. В першому розділі відображено історико-культурний контекст змін соціальної і культурної ролі жінки в 1950-60-х роках ХХ століття в США, висвітлено основні процеси емансипації і також висвітлені події сучасності, те яку роль жінка має змогу виконувати зараз. Також розповідаю про те, які панівні стереотипи зустрічали жінок та які з них вже зникли, а які щойно з'явилися. В другому розділі, опираючись на науковий доробок дослідниць *Women's studies*, я аналізую закладені сенси та культурні образи серіалів “Дивовижна Місіс Мейзел” та «Чому жінки вбивають?» через призму типової гендерної ролі тогочасної американської жінки в 60-80 роках ХХ століття та сучасність. У висновках узагальнено отримані результати

дослідження. Підсумовано знахідки про впливи серіалів на сприйняття історії через медіа. Також про соціальну роль жінки, та як відбувалась і відбувається далі трансформація її культурного образу.

Розділ I Історико-культурний контекст змін соціальної та культурної ролі жінки у повоєнній Америці

У 2022 році жінки від Києва до Херсона показали себе дуже сильними, воюючи на фронті разом з чоловіками, допомагаючи у теробороні, очолюючи опір на окупованих територіях та показали всім характер та сили української жінки. Проте варто пам'ятати, який довгий шлях пройшли жінки, скільки мітингів та подій було зібрано для того, щоб бодай отримати право на освіту чи мати змогу займатись тим, що тобі до душі. Та боротьба не закінчилась, вона триває і досі, з багатьма явними успіхами, певними невдачами та позитивним балансом зусиль.

Кіно і телебачення, а віднедавна домашні кінотеатри і стрімінгові платформи є постійними атрибутами цивілізованого повсякдення вже понад століття. Дивитися кіносеріали на постійній основі увійшло у звичку американського суспільства, та й глобалізованих суспільств на різних континентах, які споживають готовий фільмовий продукт, а кіно транслює сенси і має потенціал змінювати значення суспільно-культурних норм.

Насамперед, важливо згадати дослідника Макса Лернера, який у своїй праці "Розвиток цивілізації в Америці" (1957) описав п'ять етапів-революцій звільнення американських жінок.

Першим етапом дослідник вважає революцію виборчого права, яка досягла юридичної рівності з чоловіками в галузі освіти та виборів у 1920 році. Дев'ятнадцята поправка до Конституції США стала лейтмотивом усього руху боротьби жіноцтва за власні права. Другим етапом стала сексуальна революція – зникнення ганджу про недопустимість сексуальних зв'язків до шлюбу.⁵ Третім

⁵ Лернер, Макс. Развитие цивилизации в Америке. Образ жизни и мыслей в Соединенных Штатах сегодня / В 2 тт. Т. 2. М.: Радуга, 1992. С.79.

етапом, на думку Лернера, була революція поведінки. В американському суспільстві зникають традиційні уявлення про типовий набір “чоловічих” та “жіночих” професій. Жіноцтво починає працювати в якості пілотів, водіїв автомобілів, початок набору жінок до армії та на флот. Четвертим етапом є “кухонна революція”. Завдяки інноваціям у побутових технологіях жінки отримують більше вільного часу. Наприклад, поява консервантів, напівфабрикатів чи створення нових приладів, які спрощували життя жінки на кухні. П’ятий етап – революція у сфері робочої зайнятості.⁶ В 1920 році 8 мільйонів жінок мали постійну роботу, а через 35 років-27 мільйонів жінок.

Варто зазначити, що Друга світова війна, певним чином, відіграла роль в плані збільшення робочої зайнятості серед жінок. Адже війна призвела до того, що велика кількість жінок замінила своїх чоловіків, які пішли на фронт, на виробництві. Наприкінці війни понад 3 мільйони жінок подали у звільнення добровільно чи на прохання держави, але в наступні роки більшість із них повернулися на роботу, незважаючи на нижчі посади та нижчу заробітну плату.⁷

У 1947 році відбувся найбільший страйк в історії Америки, в якому взяли участь 230 000 жінок. Було висунуто лише дві вимоги. Перша - мати змогу працювати, а друга - отримувати рівну зарплату з чоловіками за ту ж саму роботу.⁸ Однак, американські лідери закріпили статус жінок у традиційних ролях дружин, матерів та споживачів. Проте, у 1959 році Річард Ніксон з гордістю оголосив Микиті Хрущову, що американські чоловіки працюють над тим, щоб "полегшити життя домогосподарок"⁹. Варто наголосити, що у 1950 р. їхня заробітна плата була в середньому вдвічі нижчою, ніж у чоловіків.

⁶ Лернер, Макс. Развитие цивилизации в Америке. Образ жизни и мыслей в Соединенных Штатах сегодня / В 2 тт. Т. 2. М.: Радуга, 1992. С.79.

⁷ Douglas, Ann. *Strange Lives, Chosen Lives: The Beat Art of Joyce Johnson* // *Minor characters*. London: Penguin Books, 1999. P.13-29.

⁸ Cobble, Sue Dorothy. *Recapturing Working-class Feminism* // *Not June Cleaver*. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.57-83.

⁹ Hartmann, Susan M. *Women’s Employment and the Domestic Ideal in the Early Cold War Years* // *Not June Cleaver*. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.86.

В цей час ідеали сім'ї в основному були взоровані на білих жінок середнього класу. Афро-американські жінки та жінки з нижчим соціально-економічним статусом у популярній культурі не зображуються як дружини та матері. Насправді цих жінок майже не зображували. Незважаючи на те, що афроамериканці мали величезний вплив на популярну культуру у 20 столітті, з точки зору ЗМІ, 50-ті роки були дуже "вибіленим" десятиліттям. Крім того, через економічні потреби багато афро-американських жінок були змушені працювати поза домом, а тому після війни були виключені з ідеального роботизованого "домашнього обслуговування".

Американські лідери заявили, що роль жінок у міжнародній кризі полягають в зміцненні сім'ї та вихованні дітей, які емоційно та духовно здатні перемогти в "холодній війні".¹⁰ Однак Національна комісія з зайнятості вирішила заборонити дискримінацію за ознакою статі та запровадила принцип рівної оплати за рівну працю. Однак "Закон про рівну оплату працю" суттєво вплинув на феміністичну боротьбу, і перші феміністки, які боролися за політичні права жінок, були пов'язані з радикалами, які пропагували гендерну рівність у різних сферах. Проблема в тому, що роботодавці не відразу дотримувались цих принципів.¹¹ У відповідь була створена Національна організація жінок, очолювана Бетті Фрідан, яка народилася в 1966 році. Це перша незалежна асоціація в американському русі за права жінок і перша асоціація, яка наважилася ідеологічно позначити себе як "феміністка", і перша серйозна прихильність до соціальних, політичних, економічних та психологічних організацій, що борються проти гендерної дискримінації в різні галузі. В цей час економічна незалежність була дуже важливим аспектом в житті жінки, оскільки лише так жінки мали змогу вийти заміж через кохання і жити щасливо. Після цього жінки переставали страждати від принизливих шлюбів і мали змогу

¹⁰ The Atomic Bomb and Its Message to You," 1945. Box 30, Women's International League for Peace and Freedom-U.S. Section Papers, Swarthmore College Peace Collection

¹¹ Hartmann, Susan M. Women's Employment and the Domestic Ideal in the Early Cold War Years // Not June

побудувати власну долю як вони того хотіли. Проте важливість роботи для американських жінок виходила за рамки економіки.

За словами Джоан Мейровіц, стереотип типової американки в роки після Другої світової війни - це звичайна домогосподарка, яка живе в передмісті, народжує багато дітей і є опорою сім'ї. Цей образ був популярний в 1950-х роках, коли телебачення породило міфічні образи таких "культурних ікон", як Джун Клівер, Донна Рід, Гаррієт Нельсон - героїні серіалів, білі домогосподарки, метою яких було лише догляд за дітьми та прибирання будинку і кулінарія.¹² Вже тоді цей «безконфліктний» образ не відповідав дійсності - більшість жінок не були представниками середнього класу та не були білими. Та і не всі жінки, які були білими і народилися в заможних сім'ях, можна сказати, бажали долі Джун Клівер.

Варто наголосити також на тому, що окрім свободи слова та брак можливостей, жінці було досить складно бути собою. В 60-80 роках було популярно слухати різні так звані серіали по радіо. Готуючи вечерю чоловіку, жінка зазвичай паралельно слухала серіали та різні передачі, де говорилось, якою жінка має бути насправді. Слухаючи різні історії про красивих та стильних дівчат, жінці хотілось бути такою ж. Врешті можна сказати, що вони ставали ними. Оскільки, якщо це звучить на радіо, то відповідно це слухає велика кількість жінок і запам'ятовується інформація дуже швидко. Жінки будували собі образи зачісок та вбрання в голові, а пізніше втілювали це в реальності. Також дуже часто відбувались дискусії, щодо того, як жінка повинна вести себе у тій чи іншій ситуації, з тою чи іншою проблемою. Це ставало популярним, жінки хотіли бути найкращими з дуже простої причини. Суспільство будувало собі певний ідеальний образ жінки і якщо жінка не відповідала цьому образу, то розповсюджувались плітки з невдоволенням по всьому місті і це шкодило репутації жінки. А оскільки популярність, репутація та статус мали величезну

¹² Not June Cleaver: Women and Gender in Postwar America 1945-1960 / edited by Joanne Meyerowitz. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.1

цінність того часу, то жінки боролись за це, як тільки мали змогу. Проте ця зацікавленість не давала можливості вільно висловлюватись та просто бути собою.

З появою соціальних мереж жінки почали вести себе досить по різному. Перш за все, починаючи з 2010 року, відколи з'явилась соціальна мережа Інстаграм, більшість користувачів були зацікавлені «інстамоделями». Такі дівчатка виглядали дуже красиво, проте не все так просто. В більшості з них були косметологічні втручання, такі як збільшення губ чи зміна контуру обличчя. Відповідно до цього жінки вважали, що стають красивішими. Проте як показує практика, часом це було занадто та виглядало дуже штучно. Через те, що так багато жінок «псували» свою природню красу, відбувались певні онлайн трансляції в різних соціальних мережах, де люди ділились своїми думками, щодо таких змін. Як виявилось така штучність не дуже була підтриманою суспільством. На це можна було дивитись, але більшість дівчат не робили б цього з своїм обличчям. Окрім косметологічних втручань, дівчата мають дуже хороший смак та дуже красиво одягаються. Тим часом жінки спостерігають за цим і хочуть одягатись так само. Проте цей одяг не є дешевим, він створений дуже відомими дизайнерами, відповідно ціни є дуже високими. Варто наголосити також, що і поєднання речей тепер стало можливим у будь які комбінації. Вже не має такого як рожеві колготки до зеленої спіднички не дивляться. Тепер є можливим навіть одягати кеди під весільне плаття і жодних засуджень.

Отже, ми можемо побачити те, як сильно медіа впливає на жінок. Якщо раніше це було радіо та телебачення, які транслювали серіали, то тепер це соціальні мережі. Якщо раніше жінки повинні були одягатись в незручні корсети в яких важко було хоч годинку встояти, то зараз жінки одягають їх як заманеться, так як тепер можна одягнути так, як зручно. Також варто звернути увагу на свободу слова та дій, якщо раніше засуджували вбрання жінок через уявно створені ідеали, то зараз такого майже не має. З'являється легкість, можна

одягати, що хочеш і будувати власне життя і кар'єру на свій розсуд. Якщо раніше цінувалось те, що ти одягаєшся і доглядаєш за чоловіком так, як кажуть на радіо, то зараз все більш цінується власна думка та власний смак. І зараз це дуже підтримується суспільством.

Варто зазначити, що під час Другої світової війни жінок лише почали визнавати як групу робочого класу, але в повоєнні роки спостерігається очевидне повернення до стереотипів у жіночих журналах. Редактори жіночих журналів публікували статті про переваги раннього шлюбу, шкідливість «додаткової» освіти для жінок та те, що «цей світ належить чоловікам».¹³ Варто наголосити, що ці статті звужували жіночий кругозір та змушували жінок повертатися додому та займатись «жіночими справами», адже це їхнє «призначення». Як писав Лернер, якщо чоловікам дозволено зосередитись на силі, то жінки мають лише один шанс усвідомити - подбати про свою красу. У цьому випадку для жінок справжньою "Біблією" рольових і візуальних взірців є такі видання, як "Vogue", "Harpers Bazaar", молодіжна "Charm", "Seventeen"¹⁴, журнали "Lady's Home Journal" або "Woman's Home Companion Things".¹⁵

Початком другої хвилі фемінізму можна вважати публікацію книги "Таємниця жінок" Бетті Фрідан у 1963 році.¹⁶ Фрідан справедливо зауважила, що, всупереч усім стереотипам "тихого сімейного щастя", американські домогосподарки є однією з верств населення, яке стрімко регресує. Це було пов'язано не лише з тим, що більше мільйона господинь в 1950-х роках страждали алкогольною залежністю, але й рівень споживання седативних препаратів був одним із перших серед рейтингу наркозалежності.¹⁷ Брак

¹³ Friedan, Betty. *The Feminine Mystique*. London: Penguin Group, 2010. P.29.

¹⁴ Лернер, Макс. *Развитие цивилизации в Америке. Образ жизни и мысли в Соединенных Штатах сегодня* / В 2 тт. Т. 2. М.: Радуга, 1992. С. 77

¹⁵ Douglas, Ann. *Strange Lives, Chosen Lives: The Beat Art of Joyce Johnson* // *Minor characters*. London: Penguin Books, 1999. P.13-29

¹⁶ Meyerowitz, Joanne. *Beyond the Feminine Mystique* // *Not June Cleaver*. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.229-262

¹⁷ Friedan, Betty. *The Feminine Mystique*. London: Penguin Group, 2010. P.202-205.

професіоналізму сам по собі руйнує жіночий характер і негативно впливає на сім'ю.¹⁸ Починаючи з 1950-х років, ми побачимо, що жінки стали першим каменем, який був кинутим у город чоловічого шовінізму, щоб добитися сексуальної, сімейної та матеріальної незалежності. За словами Джойса Джонсона, це трапляється, коли честолюбство є найгіршим прагненням жінок, а їх бунт є патологією та темою досліджень психіатрів.¹⁹

Терези егалітарної феміністичної ідеології постійно коливалися, зважуючи на одній чаші остаточну віру в систему, а на іншій звинувачення та неприйняття недосконалої дискримінаційної реальності. Перебудова егалітарного феміністичного руху характеризується оптимізмом і великою вірою в еволюцію. Феміністки, які виступали за рівноправ'я, приділяли найбільше уваги жінкам, що працюють. За словами феміністки Колетт Прайс, згідно з її статті "Нові способи утримувати жінок на оплачуваній роботі", жінок пригнічують через несправедливість системи зайнятості, що може бути зловживанням владою.²⁰

Врешті було здійснено тиху революцію свідомості. Одна з найвидатніших активісток фемінізму другої хвилі Глорія Штайнем вважала, що вимоги, які висували активістки: рівну оплату праці, побудову дитячих ясел чи штучне переривання вагітності - були законними з двох причин: по-перше, вони звільнили жінок від статусів "дешева робоча сила" та "предмет для сексуальних утіх", по-друге, вони звільнили жінок заради їхньої революції.²¹

Загальна гендерна рівність спричинила до найрадикальнішої перебудови американського суспільства з тих пір, як вона почала проектувати перебудову всіх установ від політики до шлюбу. Однак все ще існували кілька стереотипів, наприклад, якщо жінка залишилась самотньою чи вагітною до шлюбу це вважалось неприпустимо. Таких жінок суспільство відразу відчужувало та вони

¹⁸ Там само. 296-297.

¹⁹ Johnson, Joyce. *Minor characters*. New York: Penguin Books, 1999. P.147.

²⁰ Price, Colette. "New Ways of Keeping Women Out of Paid Labor", in *Redstockings, Feminist Revolution*, ст. 81.

²¹ Steinem, Gloria, "If We're So Smart, Why Ain't We Rich?" Ms. 12 (June 1973): ст.38

були змушені носити величезний тягар ганьби через передшлюбний статевий акт. Незважаючи на загальноприйняті суспільні норми, молоді дівчата не старались берегти свою невинність до шлюбу. Відповідно до цього, потреба у безпечних та надійних контрацептивах зростає.

Ще до 1973, коли у США легалізували штучне переривання вагітності, кількість абортів досягла загрозливих масштабів. У 1960 році Американська медична асоціація виявила, що в США щороку проводиться 1 мільйон незаконних абортів, і влада не могла їх зупинити. Як і до оприлюднення закону про заборону вживання алкогольної продукції та наркотичних препаратів, введення урядом закону про заборону абортів спонукало до створення спеціальної комерційної ніші на ринку, у якій лікарі займалися незаконною медичною діяльністю.²² Основна проблема полягає не в притягненні до кримінальної відповідальності великої кількості людей, а саме суспільство змушує незаміжніх дівчат робити аборти.

У повоєнну еру американські ЗМІ відкрили молодь як незалежну та прибуткову частину ринку. Сильний економічний підйом, який охопив США після війни, також вплинув на кишенькові гроші молодих людей, які зараз витрачають мільярди доларів щороку на записи, фільми, одяг, їжу та косметику.

У 1944 році журнал *Seventeen* створив образ дочки-підлітка білих батьків, яка живе в передмісті і плаче мрії середнього класу. Сім'я є аналогом "компанії", у якій і мати, і дочка працюють на одного начальника (тобто чоловіка та батька). Таким чином, творці образу показали, що цей вид роботи є справжнім призначенням дівчинки-підлітка.²³

²² Solinger, Rickie. *Extreme Danger: Women Abortionists and Their Clients before Roe v. Wade* // *Not June Cleaver*. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.335-357.

²³ Schrum, Kelly. «Teena Means Business»: Teenage Girls' Culture and *Seventeen Magazine*, 1944-1950 // *Delinquents and Debutantes*. New York and London: New York University Press, 1998. P.134-163

Говорячи про американських тінейджерів у 1950-х, ми не можемо заперечувати, що дитинство дівчаток сильно відрізняється від дитинства хлопчиків, оскільки батьки з низьким матеріальним забезпеченням не могли очікувати якогось прибутку від дівчинки, тому, ламаючи голову, шукали найкращі варіанти заміжжя для своєї дочки.

Одним із наслідків того, що дівчина отримувала більше піклування в сім'ї, є те, що вона дуже залежала як і матеріально, так і психологічно від свого чоловіка після весілля.²⁴

Одне з найбільших протиріч у повоєнну еру - погіршення стосунків між батьками та дочками, тоді як ера "сім'ї" (у показаному вигляді) лише розвивається. За словами Рейчел Девлін, жіноча злочинність неповнолітніх стала тим, чого раніше історики ніколи не помічали: дівчата "перетнули кордон", бо їх пригнічувала сімейна та батьківська влада.²⁵

Деякі психіатри того часу переживали не тому, що дівчина стала на «аморальний» шлях, а тому, що сім'я дівчини «пригнічувала її сексуальне бажання» і перекривала їй шлях до статевої зрілості. Говорячи про американські молодіжні заворушення в 1950-х, їх зазвичай називають "повстанцями без цілі" разом з Джеймсом Діном та "варварами" з Марлоном Брандо, забувають про велику кількість фільмів, незважаючи на низький бюджет, у яких згадується заколот дівчат щодо сексуальної поведінки: "Оголена молодість", "Місто дівчат", та багато інших. Уникнення цих фільмів полягає у впевненості героїнь, що дорослі їх заздальгідь зрадили.²⁶

²⁴ Лернер, Макс. Развитие цивилизации в Америке. Образ жизни и мысли в Соединенных Штатах сегодня / В 2 тт. Т. 2. М.: Радуга, 1992. С.75

²⁵ Devlin, Rachel. Female Delinquency and the Problem of Sexual Authority in America, 1945-1965 // Delinquents and Debutantes. New York and London: New York University Press, 1998. P.83-108.

²⁶ Там само.

Макс Лернер писав: "З римських часів Сполучені Штати цінували статтю більше, ніж інші цивілізації".²⁷ Дошлюбний статевий акт був забороненим, оскільки американські норми щодо інтимної близькості були дуже серйозними, але, як свідчить доля жінок того часу, заборона лише поглиблювала конфлікт в сім'ї і призводила до повного неприйняття один одного. У 1956 році Пол Гудман опублікував "Зростаючий абсурд: проблема молоді в суспільстві". Він описав цю важливу проблему так: "Ми бачимо групу хлопців та молодих людей, які незадоволені домінуючим суспільством." Молодь розлючена і розбита "(натяк на літературну тенденцію розгніваної молоді у Великобританії та на розбите покоління в Сполучені Штати) "а хлопчики - це молоді злочинці".²⁸ Ці три речі "злість", "зламаність" та "схильність юнаків до злочинності" були важливими категоріями в суспільстві в 1950-х роках, але Гудмен не характеризував цими словами жінок та дівчат.

З його точки зору, від жінки не слід нічого очікувати, адже її основним заняттям є виховання дітей, тому проблеми "нашої" молоді "- це проблеми хлопців".²⁹ Гудман був не єдиним публіцистом, який так думав: у суспільній та науковій свідомості на той час «зламані», молоді злочинці, гомосексуалісти та комуністи були майже завжди чоловіками³⁰. Існування жінок як білих дівчат середнього класу, що живуть у божественному світі, може вказувати на серйозну помилку Гудмена або, швидше за все, свідчить про те, що повстання жінок, як правило, вважалося психічною хворобою на той час.³¹ За словами Бетті Фрідан, інструментом приниження руху є лесбіанізм - традиційне кліше, яке багато чоловіків використовували для залякування. Гомосексуалізм серед жінок

²⁷ Лернер, Макс. Развитие цивилизации в Америке. Образ жизни и мыслей в Соединенных Штатах сегодня / В 2 тт. Т. 2. М.: Радуга, 1992. С.469.

²⁸ Breines, Wini. The «Other» Fifties: Beats and Bad Girls // Not June Cleaver. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.382-408

²⁹ Там само.

³⁰ Там само.

³¹ Penn, Donna. The Sexualized Woman: The Lesbian, the Prostitute, and the Containment of Female Sexuality in Postwar America // Not June Cleaver. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P. 358-381.

вважався одним із яскраво виражених форм цієї "хвороби". У повоєнну епоху вони розглядалися як частина лесбі-субкультури в США та вважалися сексуальними злочинцями.³²

Лікарі, психіатри та відповідні органи намагалися всіляко переконати суспільство, що лесбіянки психічно ненормальні і тісно пов'язані з проституцією. Що стосується самих лесбіянок, то вони дотримуються феміністичної думки, що жінки мають право на незалежне від чоловіка життя та варті бути почутими.

З іншого боку, коли вони читали звіти лікарів та психіатрів про свою "психічну хворобу", вони відчували безвихідність та низьку самооцінку, поки не почали заперечувати це.³³ Лернер представив статистичні дані про психічні захворювання і дійшов висновку, що в середині 1950-х років рівень психічного стресу в американському суспільстві був принаймні не нижчим, ніж до Першої світової війни.

Той факт, що статевий акт стає все більш вільним, а заборона все легше порушується, не означає, що він не буде супроводжуватися почуттям провини та докором сумління. Широке поширення у фільмах та журналах жіночого статевого життя карається батьками та громадськістю, іноді незаконним абортom і, нарешті, неврозом, який важко подолати.

Більшість жінок, які народилися в 1930-х роках, стали статево зрілими на початку 1950-х рр. Вони виростили в суспільстві, яке має певні вимоги до жінок та дівчат. Дорослі жінки перебувають у постійному розриві між професійною та подружньою цінністю, занурені в "таємницю фемінізації". Однак, сексуальна поведінка дівчат пригнічується родиною та порушується засобами масової інформації, такими як фільми та журнали.

³² Friedan, Betty. *The Feminine Mystique*. London: Penguin Group, 2010.

³³ Friedan, Betty. *The Feminine Mystique*. London: Penguin Group, 2010.

В той час на державному рівні позиціонували домогосподарок та заміжніх матерів як ідеальних жінок. "П'ять революцій" Макса Лернера, які є згаданими вище: право голосу, сексуальну революцію в 1920-х роках, революцію поведінки, революцію "кухні" та революцію у сфері трудової зайнятості, щоб порівняти життя жінок різного покоління, оскільки разом вони спричинили ці суспільні негаразди у Сполучених Штатах. Внаслідок цього жінки організували "шосту революцію" - відокремлення дівчат від сім'ї та незалежність як особистості, як складний процес із позитивними та негативними наслідками.

Загалом, трансформацію історії жіночого руху в наукову дисципліну можна простежити до середини 70-х років. Це сталося в контексті другої хвилі фемінізму, що розпочалася в 1960-х. Жінки вимагають право брати участь у громадському житті нарівні з чоловіками. Підйом жіночого руху змусив Конгрес США прийняти цей рух з більшістю поправок про рівні права в 1972 році. З 1923 року ця поправка, як відомо, подавалась до Конгресу США щороку. Однак деякі штати відмовились затвердити поправку, тому згідно з Конституцією США поправка так і не була прийнята.

В кінці 1960-х та 1970-х років країна створила гарне середовище для виконання феміністичних завдань. Слід зазначити, що політичний характер достатньо проявлявся в дослідженнях з питань жінок. Вся історія жіночого руху тісно пов'язана з політикою.

Але існування фемінізму потребує історичних доказів. Це має пояснити причини утисків жінок у минулому та показати існування героїнь, які мають здатність до рішучих дій і, отже, мають належний статус в історії.³⁴ На думку вчених, вся історія починається з патріархату.³⁵ Необхідно переглянути традиційну концепцію, згідно з якою чоловіки відіграють головну роль у соціальній історії, а жінки перебувають у підлеглому становищі. Також основна

³⁴ *Becoming Visible: Women in European History*. Boston, 1987.

³⁵ *Women in World History*. New York, 1997. Vol. 2.

увага повинна приділятися політичній владі, яка є найважливішим аспектом людського життя. Водночас політична влада пов'язана лише з людьми, які активно працюють у суспільному надбанні.

Важливим фактором розвитку жіночої історії як науки є професійні історики, які мають можливість проводити дослідження на цю тему. В основному цьому сприяє державна політика, щодо забезпечення ринку праці жіночої робочої сили. У 1965 р. США прийняли Закон про вищу освіту. Це призвело до напливу жінок у вищі навчальні заклади у Сполучених Штатах. У 1978 р. Вперше в історії в американські університети вступило більше жінок, ніж чоловіків.³⁶ Слід також зазначити, що у США в 1970-х роках ставлення жінок до родини та їх обов'язків у сім'ї змінилося. У серцях американських жінок поклоніння "дому", яке було в 1950-х роках, вже не поширене. Все більше жінок починають балансувати між робочими та сімейними обов'язками.³⁷

Наприкінці 1960-х років організаційна структура історії американських жінок почала формуватися. Феміністичний рух справив великий вплив на молодих жінок-істориків. У 1969 році на засіданні Американської історичної асоціації жінки ініціювали створення Координаційного комітету жінок.

На початку 1970-х років радикальні феміністки в визвольному русі жінок були одними з головних інтересів американських ЗМІ. Вони транслювали вражаючі феміністичні акції в телешоу та журналах.

Коли ярлик радикалізму застосовується до фемінізму, він охоплює принаймні три основні тенденції: радикальний фемінізм, політичний лесб'янськості та феміністичний соціальний радикалізм. Радикальний фемінізм, безсумнівно, є найважливішим із трьох. Ця ідеологія надихнула багато радикальних

³⁶ The Timetables of Women's History: A Chronology of the Most Important People and Events in Women's History. New York, 1996, ст.388

³⁷ Там само, ст. 326 -333

організацій. Найвідоміші з цих радикальних рухів - радикальні жінки та феміністки в Нью-Йорку, засновниці радикальної частини нового феміністичного руху, феміністки та деякі нью-йоркські партизанські групи.

У 1968 р. Б. Джонс та Дж. Браун наполягали на тому, щоб розставити пріоритети на пошуки гнобителя і визначили це як чоловічий шовінізм, що було однією з характеристик періоду. Під їх керівництвом радикальні феміністки замислились над тим, хто повинен нести відповідальність за пригноблення жінок, і дійшли висновку, що за це повинні відповідати чоловіки, і висунули декларацію про знищення.

Радикальна феміністична претензія на чоловіків як на "ворогів" спрямована не на окремих людей, а на чоловіків, які в сукупності складають групу гнобителів. Здається, важливо це зрозуміти, оскільки згідно з цією теорією, жінки є безпорадними жертвами і несуть відповідальність за їх подання, якщо вони готові прийняти це без сумнівів. Вони відчували необхідність змінити чоловіків як клас.

Недостатньо мати лише бачення культурної революції так як потрібна також політична база. У цьому випадку масштабна підтримка феміністичного руху забезпечила здійснення культурної революції. З точки зору радикального фемінізму, від жінок вимагалось переосмислення культури та майбутнього світу. Згідно з теорією С. Фаєрстоуна, це навіть передбачає відсутність заздалегідь встановленого визначення.³⁸

Насправді, жінкам потрібна надзвичайна сила для здійснення своїх життєвих планів та повноцінного розвитку своєї особистості в несподіваному суспільстві. Однак, на відміну від захоплених домогосподарок, неприємності з часом нарастають, вони стикаються зі своїми проблемами і рухаються далі. Вони чинять опір широкомасштабним маніпуляціям та ідеалізованим жіночим

³⁸ Firestone, Shulamith. 1970. The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution. New York, NY: Morrow.

образам і не відмовляються від своїх цінностей комфорту та відповідності, які панують в американському суспільстві, що часто боляче.

Але жінка не могла самотійно змінити соціальні моделі, потрібні були національні зусилля, і Бетті Фрідан наголосила, що цим жінкам потрібен політичний рух, соціальний рух, як рух чорних.³⁹

Для того, щоб прокласти шлях до цієї революції, феміністичний рух повинен фундаментально базуватись на своїй стратегії в плані перехідної програми, заснованій на демократичних вимогах жінок. Перш за все необхідно було ініціювати освітню революцію на університетському рівні, коли в кожному академічному світі є центр догляду за дітьми та школа для вчителів та студентів. Що стосується обов'язків батьків та сімей, то в умовах рівноправного феміністичного суспільства жінки більше не є "домогосподарками", а чоловіки - "постачальниками сімей". Жінці чи чоловіку, які займаються домашніми справами повинні також платити. Цей аспект ліберального фемінізму, безсумнівно, є одним з найбільш критичних поглядів радикальних феміністок, які розглядають його як альтернативу обмеженню ролі жінок у домашній роботі. Ефективна інституціоналізація.

Незважаючи на їх ідеологічні розбіжності, план може бути реалізований коаліцією різних феміністичних груп. Головна питання постають жінки, а не їх теоретичні розбіжності. Також ключові питання включають те, що кожна жінка має право контролювати своє власне тіло та припинити будь-яку дискримінацію у сфері праці та освіти для сприяння розвитку сім'ї та економічної емансипації. Слід зазначити, що феміністична радикальна революція ділиться на два етапи: по-перше, в індустріальних країнах було досягнуто достатнього розвитку, щоб дати жінкам можливість повністю інтегруватися в промисловість; по-друге, індустріалізація домашньої роботи повинна враховувати економічну функцію сім'ї, тим самим знищуючи пригноблених психологічних структур.

³⁹ Friedan, Betty. *The Feminine Mystique*. London: Penguin Group, 2010.

Що ж змінилось у 21 столітті? Наразі проблема гендерної нерівності все ще актуальна, так як за даними опитування Kantar TNS Online Track все ще досить значна кількість чоловіків та жінок вважають, що гендерна дискримінація присутня у їхньому житті. В результаті з 2017 року ми бачимо те, як показник знижується. А це означає успіх у цій непростій боротьбі. У 2021 році чоловік має право на декретну відпустку так як і жінка, що створює чудові умови для виховання та доглядом за дитиною. Це дуже важливо, оскільки навряд чи жінка матиме бажання та сили на пошуки роботи чи нове поле для розвитку в перерві між готуванням вечері та пранням одягу. Оскільки це досить багато забирає часу на створення “домашньої атмосфери”, чоловічий декрет - це ідеальне вирішення, так як не лише жінка зможе приділяти більшість свого часу дитині та навчати її лише на прикладі свого життя, а й чоловік, який матиме змогу проводити стільки ж часу з дитиною.

Проте питання жіночої кар’єри все ще досі не вирішене. В нашому житті дуже часто можна спостерігати кілька моментів, які не дають можливості розвиватись чи йти працювати жінці. Один з них це ситуація, коли молода жінка бажає податись на нове місце працювання, але отримує відмову, через те, що вона ще зовсім молода та може завагітніти і піти у декрет і через це компанія змушена буде утримувати жінку і при цьому шукати, ще когось, хто матиме змогу замінити вагітну жінку. Можливо про це не говорять відкрито чи публічно, але поза очима молодій жінці це може практикуватись.

Також варто згадати про те, що стереотипи порушують ментальне здоров’я і це в результаті поширюється на весь організм та здоровий глузд. Це може спричинити до психічного розладу та закінчитись самогубством. Ця ситуація була вже поширена раніше у 60-80 роках в Америці і триває далі. Варто пам’ятати, що це дає змогу підсилювати дискримінацію, розвивати ворожнечу та впливати на відносини між статями і життя в цілому.

Загалом, варто зазначити, що до кінця ХХ століття історія американських жінок стала частиною наукової історії. Створені кадри професійних істориків та організаційні зміни найбільшої історичної асоціації в США підтвердили це. Найбільша історична асоціація в Сполучених Штатах включає спеціальний комітет зі статусу жінок-істориків у своїй структурі. Тому в країні існує певна інфраструктура для досліджень жінок.

Історики, які спеціалізуються в цій галузі, використовують новітні та традиційні методи соціальних та гуманітарних наук. Кількість публікацій про жінок не зменшилася, і ті, хто виступає проти цієї наукової дисципліни, також були відхилені прихильниками.

Розділ II Оновлення культурних сенсів в жіночих образах американських серіалів «Дивовижна місіс Мейзел» та «Чому жінки вбивають?»

Через неможливість власної реалізації та залежність від своєї соціальної ролі, боязкість щодо невідповідності тогочасним суспільним канонам та інші фактори жіноцтво, вочевидь, відчувало на собі певний тиск та часто впадало в депресію. Приймаючи темношкірих людей, які пишалися своїм кольором шкіри та демонстрували їх расові та культурні особливості, жінки у феміністичній дискусійній групі навчилися пишатися та демонструвати свою стать таким же ж чином. Американський комедійно-драматичний серіал “Дивовижна місіс Мейзел” піднімає важливі гостро-соціальні питання щодо ролі американських жінок післявоєнного періоду.

Насамперед варто зазначити, що серіал славиться своєю демонстрацією 1950-х, розкішними костюмами та чудовою постановкою сцен, але водночас теми серіалу пов’язані з розвитком фемінізму та розширенням прав жінок. Одним з найвизначніших аспектів серіалу є те, що йому вдається включати всі ці аспекти одночасно. Завдяки цьому можна дійти до певного висновку та проаналізувати ситуацію соціальної ролі жінки тих часів.

Сюжет серіалу « Дивовижна місіс Мейзел» створений Емі Шерман, на основі життя американської жінки-коміка Джоан Ріверз. Головна героїня Мірам Мейзел та Джоан Ріверз є молодими жінками з заможних сімей і обидві розпочали свою кар’єру стендаперки після розлучення з чоловіком. До того ж ці жінки не боялись говорити на «заборонені» теми того часу та свої думки публічно. Порівнюючи життя Міріам та Джоан можна помітити те, що в серіалі життя головної героїні складається дуже успішно, можна сказати «ідеально», але

насправді Джоан в реальному часі набагато важче добивалась своїх прав. Також дуже важливо звернути увагу на гру персонажів та події, які дають можливість зобразити реальність минулого.

На початку серіалу перед глядачем постає образ типової американської домогосподарки 50-х років ХХ століття в обличчі Міріам Мейзел. Портрет більш ніж красномовний – головна героїня Міріам – жінка, яка завжди стильно вдягається, має двох дітей, смачно готує і окрім цього підтримує себе в хороших фізичних кондиціях. Вище викладений опис є портретом типової домогосподарки в американських реаліях 50-х років ХХ століття. Згодом події серіалу розгортаються в негативному ключі для героїні, адже чоловік покидає її, лишаючи її саму. Слід зазначити, що для того, аби посісти гідне місце в соціумі, американкам доводилось боротися за цілий комплекс громадянських, політичних і соціально-економічних прав, тобто фактично за можливість бути повноправними громадянками держави, послуговуючись розмаїтим інструментарієм.⁴⁰ Саме тому момент розлучення із чоловіком є маркерним, адже, по суті, є стартом внутрішньої емансипації Міріам та відхід від парадигми домогосподарки. Спочатку героїня працює у відділі косметики, згодом виконує обов'язки телефоністки. Цей момент чудово відображає післявоєнний час Америки, коли жінки повертаючись на роботу займали нижчі посади з нижчими зарплатами.

На тлі загальноприйнятих соціальних ролей жінки 50-х років в Америці, Міріам ламає стереотип і відходить від типової соціальної ролі домогосподарки і розпочинає кар'єру стендаперки. Важливим моментом є знайомство Міріам з Ленні Брюсом, відомим коміком, який за словами історика Рональда Л. К. Коллінза, Ленні Брюс «змінив саме архітектуру американської комедії». Він боровся за чесність та справедливість влади та суспільства, часто порушуючи

⁴⁰ Садовникова Олеся. Женское движение в борьбе за гражданские и политические свободы в США (начало ХХ в.) – Москва, 2007. С. 29.

закони того часу, за це і був заарештований кілька разів, що можна спостерігати в серіалі.⁴¹

У наші дні Ленні Брюс славить як борець за свободу слова, який тісно збудував зв'язки з Міріам у серіалі, таким чином серіал «додає» поваги до головної героїні. Оскільки в серіалі присутні історичні персонажі, варто звернути увагу на те, як відрізняються їхні дії та думки від історії того часу.

Насамперед соціальна роль жінки в серіалі «Дивовижна місіс Мейзел» як вже було сказано вище відображається в плані ідеальної домогосподарки, яка зовсім не цікавиться політикою. Міріам дуже щаслива, у неї все легко вдається і успіх за успіхом переслідує її. Проте, як ми знаємо 1950-ті роки розглядалися як період придушення жінок у Сполучених Штатах, коли вони мали дуже жорсткі межі у традиційних гендерних ролях. Варто звернути увагу як серіал уникає цей період, демонструючи шалену насолоду Міріам від її життя домогосподарки. Однак деякі сучасні дослідники вважають, що лише маленька частина жінок жили в щасті та задоволені своїм способом життя. Оскільки в 1950 році методи промоції вийшли на новий рівень, жінки були зацікавлені у тому, щоб якнайшвидше спростити собі життя, зокрема й у «кухонній» справі. Переважно це були радіо або телевізори. Проте, телевізори могли дозволити собі лише заможні сім'ї, що і зображено у ситуації сварки Міріам з батьком. Реклами по телевізору про нові технології кухонних приборів про які так щасливо розказувала ідеально красива жінка в екрані крутилися день і ніч.

Наприкінці першого епізоду Міріам починає нове життя. Після розлучення з чоловіком, Міріам змушена вперше піти на роботу і побудувати кар'єру. Тому ми можемо побачити, як шлюб відіграє традиційну роль і спосіб життя в 1950-х роках. Головним аспектом цієї серії є питання про те, як самотужки створити власну долю та з якими проблемами жінки стикалися в минулому на роботі та

⁴¹ Collins, Ronald K. L. (2012), «Comedy and Liberty: The Life and Legacy of Lenny Bruce», Social Research, vol. 79, no. 1, pp. 61–86.

самовираження. Необхідно змінити застарілі стереотипи чоловічих та жіночих ролей, які «знецінюють» стать та шлюб. Поки пара продовжує виконувати роль, яка запобігає їм стати собою, для пари майже неможливо по-справжньому любити одне одного.

Власне таке рішення авторів серіалу відображає кар'єрний розвиток молодих жінок до кінця 1950-х. Наприклад, у 1960 р. 40% жінок старше 16 років мали вдвічі більше роботи, ніж у 1940 р. Ці професії вважаються жіночими через важливість зовнішності та сприйняття її як не важкої роботи, ще й у сфері жіночих товарів. За словами історика В. М. Лемба, «проявом бажання та можливості громадськості купувати нові товари є розвиток рекламної індустрії», власне про яку згадувалось вище.⁴² Завдяки своїй роботі в універмазі Міріам інтегрувалась у цю культуру, і серіал також чудово продемонстрував це, зобразивши її як унікально обізнаною в підборі косметики жінкам під тон шкіри та образ одягу. Крім того, унікальна атмосфера універмагу передає підйом споживацтва в цей період.

Весь серіал сповнений ностальгією, яка змушує людей прагнути до стилю життя 1950-х, включаючи моду та красу. Міріам виглядає моделлю як у старій рекламі, а кіномистецтво підкреслює прекрасний дизайн красивих старих квартир та елегантний одяг у центрі Нью-Йорка. Дизайнер костюмів Донна Заковська прокоментувала, що вивчала моду того періоду і надихалася модними журналами.⁴³ Стиль Міріам не тільки відповідає моді 1950-х, але й відображає її особистість, стан душі та в деякій мірі статус в суспільстві, це можна помітити з вишуканого вбрання та його кількості в гардеробній головної героїні. Її одяг настільки виглядає витонченим та елегантним, що став критикованим через надмірну привабливість американського минулого. Протилежністю Міріам в цьому аспекті є Сьюзі – її особиста менеджерка.

⁴² Lamb, Vanessa Martins (2011), «The 1950's and the 1960's and the American Woman : the transition from the "housewife" to the feminist"»

⁴³ Lenker, Maureen Lee (2017), «The Marvellous Mrs Maisel costume designer takes us inside the marvellous looks», Entertainment Weekly, <https://ew.com/tv/marvelous-mrs-maisel-costume-designer/?slide=5808016#5808016>дебор

Згідно з теорією історика Р. А. Розенстона, у книзі "Історія кіно" неправильно вважати, що наукова література є єдиним способом передачі історичної істини. Він вважає, що наукова література та фільми (і телебачення) - це просто різні способи передачі інформації, і кожен тип має свої недоліки та переваги. Однією з переваг цього серіалу є можливість демонструвати атмосферу та багато речей одночасно. Тому, якщо головне враження про минуле передає певне розуміння дійсності, то ці невеликі історичні помилки в серіалі не дуже важливі...⁴⁴

Критикиня Емілі Нусбаум вважає, що коли ми розглядаємо серіал як "втечу" від реальності або як спосіб для глядачів уникнути політичних проблем сучасної Америки, необхідно запитати про 1950 рік.⁴⁵ Наскільки різні проблеми, включаючи гендерну дискримінацію та сексизм, можна вважати найкращим часом.

У одній із сцені другого сезону Міріам (російською мовою) сказала: "Я живу у великому будинку на горі", і додала англійською: "Це російська ... Я вивчала російську літературу в університеті ... Це цікаво. тому що я живу у великому будинку на пагорбі, і зараз я ніде не живу ». Тут варто звернути увагу, як вона розглядала свою позицію та роль до серіалу. Міріам походить із заможної родини, на той час лише 23% жінок у Сполучених Штатах були студентами, тому вона мала змогу навчатися в коледжі. Міріам навчалась в університеті не для того, щоб використати свій кінцевий документ для кваліфікації, щоб отримати роботу, а для того, щоб знайти собі чоловіка та бути освіченою для престижності. Зараз після розлучення ця позиція порушена. Про це мало що відомо. Для неї це абсолютно марно. Знання інтелектуалів здаються їй смішними. Через таке уявлення ми можемо зрозуміти, що корінь комедії насправді є істиною поняття болю. Натомість тип її болю залежить від її

⁴⁴ Rosenstone, Robert A. (2006), *History on Film/ Film on History*, Edinburgh: Pearson Education Limited

⁴⁵ Nussbaum, Emily (2018), «The Cloying Fantasia of 'The Marvellous Mrs Maisel'», *The New Yorker*, <https://www.newyorker.com/magazine/2018/12/24/the-cloying-fantasia-of-the-marvelous-mrs-maisel>

особистості та характеру. Факти довели, що серіал зосереджений на багатому та особливому соціальному класі - світі Міріам.

Варто згадати подругу та менеджерку Міріам – Сьюзі, яка була звичайною дівчиною, яка жила в маленькій коморі та носила трохи пошарпаний та більш схожий на чоловічий одяг. Сьюзі дуже часто коментує життя Міріам, її квартиру та дороге вбрання. Проте серіал не акцентує увагу на бідності Сьюзі, даючи зрозуміти, що вона може досягти того ж самого як і її подруга. Одяг Сьюзі був спрямований на контраст між нею та Міріам. Важливим моментом також є те, що дохід Сьюзі залежав від заробітку Міріам, але безвідповідальність головної героїні створювала певну проблему, яка відображала реальну проблему минулого. Вона дуже часто спізнювалась або не з'являлась на зустріч взагалі і ця ситуація відображає заможних людей того часу, які жили більше в своєму власному світі. Проте серіал подав це як смішну розповідь. На думку коміка та дослідниці Каті Чат та Лорен Фрідман, телесеріали дають змогу глядачам жити у "світі історії", і вони, як правило, більше охоче вірять висновкам та думкам історії. Тому цей серіал ігнорує нерівність в американському суспільстві в 1950-х роках.⁴⁶

Також варто звернути увагу на жарти, які озвучені в серіалі. Очевидно, що автори серіалу сподіваються, що і сучасні глядачі, і ті, хто в 1950-х роках, посміються з цих жартів. Проте кілька жартів Міріам були не дуже вдалими. Наприклад, жарт про афроамериканця впродовж одного із шоу головної героїні. Результатом цього стало те, що глядачі не сміялись, адже сучасний світ сприймає це ще як трішки незручний факт минулого.

Однак слід звернути увагу на факти, якими володіє серіал. І кілька моментів наслідування, з яких можна зрозуміти поведінку людей з минулого, і

⁴⁶ Chattoo, Katy Borum and Friedman, Lauren (2020), "From Stand-Up to Sitcoms: Socially Critical Comedy Across Genres", in *A Comedian and an Activist Walk Into a Bar: The Serious Role of Comedy in Social Justice*, Oakland: University of California Press.

можна посміятися з дрібних проблем багатих. Наприклад, Міріам та її друзі ходили на уроки фітнесу та виконували багато цікавих вправ, які раніше вважалися модними. Одночасно вони обговорювали застарілі ідеї про шлюб. Таким чином, серіал намагається демонструвати не лише «ідеальний образ ідеальної жінки», а й певні недоліки, які впливають у житті головної героїні та її подруг.

Повертаючись до історії, важливим аспектом є те, що у серіалі була представлена одна із верств єврейських представників, зокрема це Міріам і її чоловік. Авторка серіалу Шерман Палладіно була дуже добре ознайомена з поведінкою та способом життя євреїв, оскільки її батько був єврейським коміком в 1950-х.⁴⁷ Насправді, євреї мають дуже давню історію еміграції до Нью-Йорка. На думку історика Дебори Мур, Нью-Йорк - це місце, де вони можуть спокійно жити без краплі страху.⁴⁸ Проте, один із дослідників Пауль Браунфельб розкритикував репрезентацію єврейського населення у серіалі, щодо частого вживання терміну «голокост», яке по суті не було поширеним у Сполучених Штатах.⁴⁹ Більше того, цей термін вживається в комічному контексті, що не дуже стосується саме до жартівливого жанру серіалу. На цьому прикладі, варто звернути увагу як автори сюжету намагаються зберегти первинну ідею серіалу, проте в деяких моментах це трішки не вдалось.

Також іншим значущим прикладом слугує серіал “Чому жінки вбивають?”. Це американський комедійно-драматичний вебсеріал, створений в 2019 році.

⁴⁷ Busis, Hillary (2018), «Gilmore Girls Creator Amy Sherman-Palladino Explains her Marvelous New TV Series», Vanity Fair, <https://www.vanityfair.com/hollywood/2017/03/gilmore-girls-amy-sherman-palladino-amazon-pilot-marvelous-mrs-maisel>

⁴⁸ Moore, Deborah Dash, et al. Jewish New York: The Remarkable Story of a City and a People. NYU Press, 2017.

⁴⁹ Brownfield, Paul (2019), «Shtick, Stereotypes, and Self-Parody: How 'The Marvellous Mrs Maisel' gets Jewish culture wrong», The LA Times, <https://www.latimes.com/entertainment/tv/la-et-st-marvelous-maisel-and-judaism-20190105-story.html>

Історія першого сезону дає чітко зрозуміти історію та долю жінок у різних епохах 1963-2019 р.

На прикладі даного серіалу можна дійти до кількох висновків. У 1963 році жінки зображені як домогосподарки, завданням яких було слідкувати за власним домом, піклуватись про чистоту та атмосферу будинку, готувати та доглядати дітей. В цей час чоловіки повинні ходити на роботу та піклуватись про забезпечення сім'ї. В 60-х роках жінки не могли працювати та займатись улюбленими справами на публіці, оскільки суспільство реагувало на це дуже дивно. Героїня Бет починає роздумувати, а ким же вона буде, якщо її чоловік раптово піде з життя, оскільки вона нічого не вміє, окрім обслуговування свого чоловіка. І власне чоловіку це дуже подобається. Різко в очі кидається момент, коли Бет наливає каву чоловікові, як тільки він постукає по чашці...Крім вищесказаного, чоловік робить зі своєї дружини якусь «ідеальну служницю», потрібну для підтримки свого іміджу в суспільстві, він безпідставно звинувачує її в смерті дочки, емоційно пригнічує жінку і вселяє їй почуття неповноцінності, видаючи свою поведінку як норму і ставлячи дружину на місце себе, але ніяк не нарівні. Найбільша помилка жінок ХХІ століття полягає в думці, що їм під силу все. Народжувати дітей, господарювати, будувати кар'єру, отримувати три освіти, мати хобі та гарне тіло. Встигати робити все це і не збожеволіти.

У 1984 році жінки починають переживати по-новому за свою репутацію. Вони залишають позаду питання за типом традиційного суспільства: “А що ж подумають люди?”, “А що скажуть сусіди?”. Нова епоха заохочувала жінок думати про своє майбутнє, вони не хотіли заміж, а хотіли кар'єру. В цей час жінки створювали місцеві клуби, де зустрічались разом з подругами і обговорювали усе на світі, а точніше розпускали плітки. Також жінки мали змогу працювати та розвивати свої таланти. Найчастіше зустрічалась посада телефоністки. В 1980-х роках втрачався сенс бути одруженою за чоловіком, який пиячив чи мав не хорошу репутацію. В такому випадку жінка ставала причиною для пліткування і коло друзів значно зменшувалось. У цей час в американському

суспільстві з'являється повноформатна конкуренція між жінками та чоловіками, а жінки намагались бути найкращими. Гардероб був дуже вишуканим та елегантним.

Найцікавішим стає 2019 рік. В цей час, ніби все перевертається з ніг на голову. Жінка з чоловіком міняються місцями. Стає можливий розподіл ролей у сім'ї, до прикладу жінки працюють, а чоловіки доглядають за будинком. І це вважається новою нормою. Жодних засуджень з боку суспільства не має.

Дуже цікаво спостерігати ситуації, коли виникають різні проблеми. Переважно їх вирішує жінка, але чоловіку це не подобається, оскільки він повинен бути сильнішим в сім'ї і він старається допомогти та вирішити проблему, що йому не дуже вдається. Крім цього, подружжя щиро вірить у можливість відкритого шлюбу і впродовж певної кількості часу цілком задовольняється цим. Тим не менш, їх ззовні досить прогресивні і міцні взаємини швидко дають тріщину, коли дружина вирішує привести в будинок свою коханку, тим самим перетворивши хоча б на вигляд традиційний шлюб на офіційно полігамний.⁵⁰

В результаті ми бачимо еволюцію та переміну долі жінки, починаючи з 1960 років і дотепер.

Безсумнівно, що суспільство рухається вперед. З кожним новим десятиліттям ми можемо побачити значні зміни у суспільстві. Але якщо змінюються позиції статей, тип стосунків, соціальні потреби, прагнення до повної довіри один одному — ці фактори нічим не відрізняються від тих, що були в минулі десятиліття. А питання про зраду і можливість її прощення, здається, залишається вічним, закоріненим у людській природі, і тому важко розв'язним. У серіалі «Чому жінки вбивають?» поява «третього зайвого» в сімейному житті є обов'язковою частиною сюжету, поділяючи його на «до» і «після», знову

⁵⁰ <https://www.avclub.com/at-second-glance-why-women-kill-is-an-addictive-femini-1839077223>

показуючи нам багато соціальних проблем і наслідки технічного прогресу. Жорстокі стосунки, зрада, вибір і типи шлюбу — все це існує поза часом.

Після детального перегляду та порівняння двох серіалів, ми можемо підсумувати наступне. Перш за все, звертаємо увагу на візуальний образ жінки у різних епохах. В 60-х роках жінка виглядає дуже охайною, завжди з приголомшеною зачіскою та в ідеальному вбранні. Ця жінка велику частину часу витрачає на догляд за собою. А на лиці найчастіше посмішка, оскільки в такої жінки повинно бути все завжди добре. Окрім цього, все і всі, що оточує цю жінку є естетично красивим та доглянутим. До прикладу сім'я, будинок, сад, подруги і т.д. Така жінка дуже смачно готує, доводить будинок до блиску, а сад можна прирівнювати до витвору мистецтва відомого митця. І власне проблема в тому, що ця жінка не має часу на власні справи та розвиток свого таланту. Це неприйнятно для жінки середнього класу того часу. Чоловіки в цей час працюють та забезпечують сім'ю. Щодо жінок 1990-х років, то щось залишається незмінним таке як стиль та краса жінки, справи по дому та догляд за дітьми і чоловіком. Але з'являється прогрес у ситуації з розвитком власних талантів. Такі жінки здобувають впевненість та сміливість та врешті поборюють страх. Жінка має право голосу та має можливість розвивати свій талант, звісно ж не так легко. В той час чоловіки стають трішки слабшими на вигляд, оскільки в їхнє середовище сили і незламності входять жінки – такі ж сильні і незламні. Жінки знаходять свої перші місця праці та заробляють гроші, намагаються отримати освіти та розвивати власний талант. Тепер жінка не лише просто прикрашає світ своєю красою, а й виконує певні функції на користь світу. Сучасні жінки та чоловіки вже зовсім не такі як були колись. Жінки все ще красиві, але часом догляд за будинком і сім'єю переходить до чоловічих рук. Натомість жінка має можливість отримати освіту і не одну, будує власну кар'єру, створює власний бізнес та часом утримує сім'ю, має своє хобі.

У всіх цих американських поколінь є одна певна спільність. Це красивий великий будинок, який має ідеальний вигляд та ідеальна сім'я. Проте, який би ідеальний

будинок чи ідеальна сім'я не була зовні, варто не забувати, що ідеальні не ідеальні і ми ніколи не дізнаємось, які скелети господарі ховають у своїх шафах.

Оскільки жінка хоче змін, цим самим вона змінює все навколо. І ми це можемо чудово побачити від тоді, коли у жінки з'явилися права та голос. Йде час і погляди на життя змінюються. Якщо раніше люди придумували правила аби вони були, то зараз вони в рази зменшилися. Все навколо стає простішим, одягай, що хочеш, вчись та працюй скільки хочеш. Але варто пам'ятати скільки зусиль потрібно прикласти аби це все здобути. Результат один - люди починають ставати самими собою. Чи добре це? Я скажу так, звичайно. Скільки ж можливостей для нас відкрились.

Також варто звернути увагу на те як серіал відображає історію у серіалі.

Можна помітити як проблеми жінки повністю обертаються навколо невірності. Чоловік зраджує, жінка це дізнається і бажає йому смерті. Як законна відповідь на несправедливість патріархату, жіночий гнів знаходиться в центрі нарративу «Чому жінки вбивають?». Візьмемо, наприклад, сюжетну лінію Бет Енн. Зробивши все можливе, щоб зберегти свій шлюб, ідеальна домогосподарка розуміє, що їй потрібно знищити свого чоловіка Роба і тоді разом з ним зникнуть усі проблеми. У неї немає тих можливостей, які є у сучасних жінок. Окрім підтримки чоловіка, шансів почати незалежне професійне життя без освіти їй нема як. Через це їй особливо важко вгамувати себе, коли її чоловік зустрічається з іншими жінками. Ми бачимо у серіалі, як кожна жінка справляється з ревнощами і невірністю, але її рішення та дії будуть залежати від того, в якій епосі вона живе.

Крім цього постає питання, що все одно залишається «за кадром»: чому ж режисери не розповіли і про інші проблеми жінок, які є рівно важливими? Чому право голосу, влада, сексуальні домагання, знущання на робочому місці, несправедлива різниця в оплаті, боротьба за президентство не займає хоч якесь місце у серіалі?

Підсумовуючи вище сказане, можемо ствердити, що обрані до розгляду і порівняння серіали перш за все зуміли репрезентувати атмосферу та соціокультурні стереотипи і очікування щодо ролі жінки в історичному контексті, а водночас і в розважальному. Проте вони мають проблеми з боку історичної достовірності. Але незважаючи на це, серіали змогли передати, як на прикладі кар'єрного шляху Міріам в стендап чи в історія трьох чудових жінок, що кожна жінка має право і потребу реалізувати себе, незалежно від ситуації, що склалась навколо. Щодо того як серіал відображає реальність, то звичайно, що первинним тут є принцип розваги, проте, як на мене, зацікавлені глядачі в пакеті отримують щось більше, що дає змогу зрозуміти становище жінки. Звісно, серіали – то не монографії з історії і до них не можемо висувати завищених документальних очікувань чи опертя на достовірних джерелах. Слід пам'ятати про подвійне призначення таких фільмів – розважальне плюс ціннісно-рольове.

Висновок

Початок ХХ століття в Америці виявився нелегким періодом, зокрема для жінок. В цей час була поширена ідеологія про жінок-домогосподарок, яка стала головною рисою американського суспільства в 1950-х роках. Американські лідери та ЗМІ намагались запевнити жінок, що образ ідеальної домогосподарки і є їхнім життєвим призначенням, який zdeформувала і якому завадила велика війна. Однак такі жінки не мали ні свободи, ні рівності, ні жодної поваги. Оскільки, щоб зайняти гідне місце в соціумі, американській жінці потрібно було пройти « дев'ять кіл пекла» та боротись за власні права.

В цей складний для жіночої історії період панував комплекс стереотипів, що «справжні жінки» не повинні працювати чи здобувати вищу освіту. Фінансова залежність від чоловіка, прив'язаність до господарства та постійні клопоти з виховання дітей, все це повпливало на події незгоди серед жінок наступного покоління, активні і пасивні протести яких розгорнулись в 1950-60-х роках в Сполучених Штатах Америки.

Жінки прагнули покінчити з довічним образом ідеальної домогосподарки та почати нове життя з можливістю будувати власну долю як заманеться. Поворотним моментом визвольного руху жінок можна вважати не стільки прийняття ХІХ поправки в Конституції США в 1920 році, скільки впровадження цієї поправки у культурне та соціальне повсякдення, вироблення нової норми стосунків і паритету між чоловічими і жіночими справами. Сьогодні жінки мають необмежений доступ до освіти, до роботи, до розвитку, тепер жінка будує власне життя на свій розсуд. Проте з'явилися і нові стереотипи.

Ця бакалаврська робота якраз стосується динаміки рольових очікувань від жінки та того, як саме суспільні зміни другої половини 20 ст. в США репрезентовано за допомогою американських серіалів «Дивовижна місис

Мейзел» та « Чому жінки вбивають?», які підкреслюють основні причини, але також і обмеження феміністичного руху.

Загалом ми можемо побачити еволюцію жінок від образу «ідеальної домогосподарки» до часів повноцінної емансипації жінок в Америці. Цей перехід від домогосподарок до радикального фемінізму є взірцем для наслідування сучасному молодому поколінню жінок. Проте варто нагадувати, якою боротьбою, нам далися всі ці можливості.

Серіали стають невід'ємною частиною сучасного культурного життя. Швидко змінні, візуально захопливі, націлені на розвагу вони є ідеальним тлом для передачі та закріплення у свідомості глядачів культурних сенсів і суспільних очікувань на рівні з такими виховними інституціями як сім'я, церква і школа. Серіали допомагають розуміти світ, в який сучасним людям доводиться «вбудовуватися». За останні десятиліття жінки як протагоністки пройшли шлях з маргінесу до центру індустрії. Аудиторія серіалів за різними підрахунками від 60% до 66 % теж складається з жінок. Тепер у західному суспільстві уже не треба доводити базові жіночі права, вони сприймаються як норма, але у пошуках щастя і повної самореалізації – це тільки канва. Благополуччя і сповнення жінки залишається непростим завданням також і в моєму поколінні на різних континентах в умовах глобалізованої культури.

Список використаних джерел

1. Садовникова Олеся. Женское движение в борьбе за гражданские и политические свободы в США (начало XX в.) – Москва, 2007.
2. Муслумова Татьяна. *Феминизм: истоки, этапы развития и основные направления.* – Вестник Шадринского государственного педагогического университета, no. 4 (28), 2015, С. 116.
3. Лернер, Макс. Развитие цивилизации в Америке. Образ жизни и мыслей в Соединенных Штатах сегодня / В 2 тт. Т. 2. М.: Радуга, 1992. С.79.
4. *Becoming Visible: Women in European History.* Boston, 1987.
5. Breines, Wini. *The «Other» Fifties: Beats and Bad Girls // Not June Cleaver.* Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.382-408.
6. Brownfield, Paul (2019), «Shtick, Stereotypes, and Self-Parody: How 'The Marvellous Mrs Maisel' gets Jewish culture wrong"», The LA Times, <https://www.latimes.com/entertainment/tv/la-et-st-marvelous-maisel-and-judaism-20190105-story.html>
7. Busis, Hillary (2018), «Gilmore Girls Creator Amy Sherman-Palladino Explains her Marvelous New TV Series», Vanity Fair, <https://www.vanityfair.com/hollywood/2017/03/gilmore-girls-amy-sherman-palladino-amazon-pilot-marvelous-mrs-maisel>
8. Chattoo, Caty Borum and Friedman, Lauren (2020), "From Stand-Up to Sitcoms: Socially Critical Comedy Across Genres", in *A Comedian and an Activist Walk Into a Bar: The Serious Role of Comedy in Social Justice*, Oakland: University of California Press.
9. Cobble, Sue Dorothy. *Recapturing Working-class Feminism // Not June Cleaver.* Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.57-83.

10. Collins, Ronald K. L. (2012), «Comedy and Liberty: The Life and Legacy of Lenny Bruce», *Social Research*, vol. 79, no. 1, pp. 61–86.
11. Devlin, Rachel. *Female Delinquency and the Problem of Sexual Authority in America, 1945-1965 // Delinquents and Debutantes*. New York and London: New York University Press, 1998. P.83-108.
12. Douglas, Ann. *Strange Lives, Chosen Lives: The Beat Art of Joyce Johnson // Minor characters*. London: Penguin Books, 1999. P.13-29.
13. Firestone, Shulamith. 1970. *The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution*. New York, NY: Morrow.
14. Friedan, Betty. *The Feminine Mystique*. London: Penguin Group, 2010. P.29.
15. Hartmann, Susan M. *Women's Employment and the Domestic Ideal in the Early Cold War Years // Not June Cleaver*. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.86.
16. Johnson, Joyce. *Minor characters*. New York: Penguin Books, 1999. P.147.
17. Lamb, Vanessa Martins (2011), «The 1950's and the 1960's and the American Woman : the transition from the "housewife" to the feminist"»
18. Lenker, Maureen Lee (2017), «The Marvellous Mrs Maisel costume designer takes us inside the marvellous looks», *Entertainment Weekly*,
<https://ew.com/tv/marvelous-mrs-maisel-costume-designer/?slide=5808016#5808016>
19. Meyerowitz, Joanne. *Beyond the Feminine Mystique // Not June Cleaver*. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.229-262
20. Moore, Deborah Dash, et al. *Jewish New York: The Remarkable Story of a City and a People*. NYU Press, 2017.
21. *Not June Cleaver: Women and Gender in Postwar America 1945-1960* / edited by Joanne Meyerowitz. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.1
22. Nussbaum, Emily (2018), «The Cloying Fantasia of 'The Marvellous Mrs Maisel'», *The New Yorker*,
<https://www.newyorker.com/magazine/2018/12/24/the-cloying-fantasia-of-the-marvelous-mrs-maisel>

23. Penn, Donna. *The Sexualized Woman: The Lesbian, the Prostitute, and the Containment of Female Sexuality in Postwar America* // Not June Cleaver. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P. 358-381.
24. Price, Colette. "New Ways of Keeping Women Out of Paid Labor", in *Redstockings, Feminist Revolution*, ст. 81.
25. Rosenstone, Robert A. (2006), *History on Film/ Film on History*, Edinburgh: Pearson Education Limited.
26. Schrum, Kelly. «Teena Means Business»: Teenage Girls' Culture and Seventeen Magazine, 1944-1950 // *Delinquents and Debutantes*. New York and London: New York University Press, 1998. P.134-163
27. Scott Jaschik *The Evolution of American Women's Studies* [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://www.insidehighered.com/news/2009/03/27/evolution-american-womens-studies#.YLAHeMtgPh8.link>
28. Solinger, Rickie. *Extreme Danger: Women Abortionists and Their Clients before Roe v. Wade* // Not June Cleaver. Philadelphia: Temple University Press, 1994. P.335-357.
29. Steinem, Gloria, "If We're So Smart, Why Ain't We Rich?" Ms. 12 (June 1973): ст.38
30. "The Atomic Bomb and Its Message to You," 1945. Box 30, Women's International League for Peace and Freedom-U.S. Section Papers, Swarthmore College Peace Collection
31. *The Timetables of Women's History: A Chronology of the Most Important People and Events in Women's History*. New York, 1996, ст.388
32. Weisstein Naomi. *Kinder, Küche, Kirche as Scientific Law: Psychology Constructs the Female*. – Boston: New England Free Press, 1968.
33. *Women in World History*. New York, 1997. Vol. 2.